

Protokoll kantava otsuse „Perioodi 2014–2020 struktuurivahenditest tagasilaekuvate rahastamisvahendite edasise kasutamise kinnitamine“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakendusperioodil 2014–2020 rakendati väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete (VKE-de) kapitali kättesaadavuse parandamiseks kahte instrumenti: laene ja käendusi ning fondifondi. Tegu on Euroopa Regionaalarengu Fondi vahenditega, millele kehtib tingimus, et 8 aasta jooksul peale perioodi lõppu tagasilaekuvaid rahastamisvahendeid tuleb samuti kasutada samadel eesmärkidel, kui turutõrked on jätkuvalt aktuaalsed. Arvestades, et ettevõtted seisavad endiselt silmitsi kapitali leidmise raskustega ning eraldatud vahendid on lepingutega kaetud, on ettepanek jätkata kapitali pakkumist samade rahastamisvahendite kaudu. Eesmärk on jätkuvalt toetada ettevõtete arengut, pakkudes soodsaid rahastamistingimusi ja jagades finantsriske, see on vajalik Eesti ettevõtete kasvu, konkurentsivõime ja innovatsiooni soodustamiseks ning aitab kaasa majanduse üldisele arengule.

Seletuskirja koostasid Rahandusministeeriumi riigieelarve osakonna nõunik Piret Loorand (piret.loorand@fin.ee, 5885 1456) ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi finantsinstrumentide ekspert Andres Võrang (andres.vorang@mkm.ee, 5885 1061); eelnõu juriidilise ekspertiisi tegi Rahandusministeeriumi personali- ja õigusosakonna õigusloome valdkonna juht Virge Aasa (virge.aasa@fin.ee, telefon 5885 1493).

2. Eelnõu eesmärk

Vastavalt Perioodi 2014–2020 Struktuuritoetuse seaduse § 19 lõikele 2 ja kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 (edaspidi Ühissätete määrus) artikliga 45, otsustab Vabariigi Valitsus rahandusministri ettepanekul, millistele valdkondadele, eesmärkidele ja tulemustele suunatakse rahastamisvahenditest tagasi laekuvad vahendid (sh saadav tulu, kasum või muud sissetulekud) ning määrab nende eest vastutava asutuse.

3. Eelnõu sisu

Perioodil 2014–2020 eraldati rahastamisvahenditele kokku 99 miljonit eurot, millest 49,5 miljonit eurot suunati EIS-i kaudu VKE-de kapitali kättesaadavuse parandamiseks ja 49,0 miljoni euro eest loodi VKE-de omakapitali investeeringute toetamiseks Euroopa Investeeringufondi poolt juhitud fondifond.

Tagasilaekuvate vahendite kasutamisel tuleb lähtuda põhimõttest, et nende kasutamine on kooskõlas perioodi 2014–2020 rakenduskava eesmärkidega ning on kooskõlas Ühissätete määruse artiklis 45 ja artiklis 44 lõikes 1 tooduga. See tähendab, et rahastamisvahendi rakendamise käigus tekkinud halduskulud hüvitatakse ning edasised investeeringud saab teha ainult sama või mõne muu rahastamisvahendi kaudu, kui need on vastavuses prioriteetide raames seatud eesmärkidega.

3.1. Eelnõu otsusepunktiga 1 kinnitab Vabariigi Valitsus ettepaneku jätkata 2014–2020 perioodi struktuurivahenditest rakendatud rahastamisvahendite tagasilaekuvate vahendite kasutamist rahastamisvahenditena väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete kasvu- ja arengupotentsiaali toetamiseks ning ettevõtluse arendamiseks,

arvestades olemasolevaid turutõrkeid.

Tegevuste jätkamist toetavad struktuurivahendite rakendusperioodi 2014–2020 järeelhindamise soovitusel, mille kohaselt tuleks laenu- ja käendustooteid jätkuvalt pakkuda ettevõtetele järgmistel põhjustel:

- Alustavate ettevõtete jaoks on laenude kättesaadavus pankadest jätkuvalt piiratud, kuna neil puuduvad piisavad tagatised, krediidi ajalugu ja/või omafinantseering. Sageli ei ole krediitiasutustel võimekust või motivatsiooni hinnata projektidega seotud riske.
- Probleemiks on ka kiiresti kasvavate ettevõtete kasvu rahastamine, kelle majandusnäitajad ja äriplaanid ei pruugi olla piisavad, et saada käibelaenu või pikaajalist investeerimislaenu.
- Sama kehtib ka innovatsioonimahukate või uudsete tehnoloogiate turule toomisel. Pangad lükkavad need projektid sageli tagasi, kuna need on liiga riskantsed või puudub piisav kindlustunne projekti edukuse suhtes.
- Arvestades, et perioodi 2021–2027 struktuurivahenditest eraldatud 17,5 miljonit eurot ei ole piisav tuvastatud turutõrgete oluliseks leevendamiseks, on vaja täiendavaid meetmeid ja vahendeid.

Ettepanek on jätkata seniste tegevustega, et rahuldada VKE-de kapitali vajadusi ja mitmekesistada kapitali pakkumist eriti riskantsete projektide puhul. Sellest tulenevalt on ettepanek kinnitada perioodiks 1. jaanuar 2024 kuni 31. detsember 2031 rahastamisvahendite tagasilaekunud vahendite kasutamine järgmiselt:

- a. Väikese- ja keskmise suurusega ettevõtete kasvu- ja arengupotentsiaali tagamine läbi rahastamisvahendite.
 - i. Eesmärk: Rahastamisvahendite abil tingimuste loomine, mis tagavad VKE-dele tõhusama ligipääsu kapitalile. Selle saavutamiseks rakendatakse rahastamisvahendeid, mis pakuvad paindlikumat ja mitmekesisemat rahastamist, aidates ettevõtetel ületada kapitali kättesaadavuse takistusi ning tugevdada nende finantsseisundit ja turupositsiooni.
 - ii. Tulemused: Järgneva kaheksa aasta eesmärgiks on tagasilaekunud vahendite abil edasine teenuste pakkumine, arvestades olemasolevaid turutõrkeid. Sealjuures on oluline võimaldada laenu või käenduse pakkumist vähemalt 25 unikaalsele VKE-le/ aastas.
 - iii. Vastutav asutus: Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus.
 - iv. Peale 31. detsembrist 2031 jätkatakse tagasilaekuvate vahendite kasutamist ettevõtluse valdkonna laenu- ja laenu tagatiste väljastamiseks.

3.2. Eelnõu otsusepunkti 2 kohaselt suunatakse EstFundist tagasilaekuvad vahendid AS-i SmartCap.

EstFundis ehk fondifondi puhul on ettepanek jätkata selle elluviimist Euroopa Investeerimisfondi eestvedamisel, kuni EstFundis allfondid on oma investeerimisstrateegia ellu viinud (st. järgmise 5–8 aasta jooksul). Investeeringutest väljumisel vabanenud vahendid investeeritakse riikliku fondivalitseja AS-i SmartCap kaudu.

Sellest tulenevalt on ettepanek kinnitada perioodiks 1. jaanuar 2024 kuni 31. detsember 2031 rahastamisvahendite tagasilaekunud vahendite kasutamine järgmiselt:

b. Iduettevõtluse edasine toetamine ja arendamine läbi omakapitaliinvesteeringute kättesaadavuse parandamise investeerimisfondide kaudu.

- i. Eesmärk: EstFundi fondifondi jätkuinvesteeringute juhtimine ja nendest väljumine Euroopa Investeerimisfondi poolt ning EstFundi lõppemisel ja selle investeeringutest väljumisel vabanevate vahendite investeerimine riikliku fondivalitseja AS-i SmartCap kaudu.
- ii. Tegevused peale EstFundi fondifondi lõppu: EstFundi allfondide investeeringutest väljumise järel suunatakse vabanevad vahendid AS-i SmartCap valitsetavatesse investeerimisfondidesse, et toetada sihtgruppi kuuluvate ettevõtete edasist arengut ja kasvu. Tagasilaekuvate vahendite täpsem sihtotstarve ja kasutamisel määratakse peale fondifondi lõppu rahastamislepingus.
- iii. Tulemused: Tagada, et fondiinvesteeringute kaudu toetatakse ettevõtluse arengut ja kasvupotentsiaali, suurendades seeläbi Eesti majanduse konkurentsivõimet.
- iv. Vastutav asutus: Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus kuni EstFundist vahendite vabanemiseni, mille järgselt on vastutavaks asutuseks AS SmartCap.

3.3 Eelnõu otsusepunkti 3 kohaselt uuendab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium rahastamislepingud Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutusega ning Euroopa Investeerimisfondiga.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu ja Eesti õigusele

Eelnõu on valmistatud ette kooskõlas Ühissätete määrusega ning perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seadusega.

5. Eelnõu mõju

Struktuurivahendite rakendusperioodi 2014–2020 järelhindamine leidis, et meede on olnud tulemuslik ja avaldanud positiivset mõju, kuid struktuursete muutuste saavutamiseks on vaja täiendavaid investeeringuid. Uuringust selgus, et ettevõtjad on teinud oma investeeringud varem ja saavutanud ligikaudu 40% suurema lisandväärtuse kasvu võrreldes nendega, kes pole laenu või toetust saanud.

Lisaks illustreerib „Perioodi 2021–2027 ühtekuuluvuspoliitika vahenditest kavandavate rahastamisvahendite eelhindamine Rahandusministeeriumile“ jätkuvat turutõrget VKE-dele suunatud kapitali ligipääsetavuse osas, mille kohaselt turitõrge on kestev. Eelnõu mõju on positiivne, kuna finantsinstrumentidest välja antud laenude, käenduste ja kapitaliinvesteeringute osas välja antud vahendid laekuvad tagasi. Tagasilaekuvaid vahendeid saab uuesti kasutada, võimendades seeläbi nende vahendite finantsilist mõju.

6. Eelnõust tulenevad kulutused ja eeldatavad tulud

Eelnõuga ei kaasne täiendavaid kulusid riigieelarvele, kuna edasised tehingud kaetakse Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutusele tagasilaekunud vahendite arvelt. Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse meetmete halduskulud kaetakse kehtiva rahastamislepingu ja Euroopa Komisjoni õigusaktidega lubatud loogika kohaselt tagasilaekuvatest vahenditest. See tähendab, et nende meetmete haldamiseks ei ole vaja täiendavaid vahendeid riigieelarvest. Samamoodi kaetakse Euroopa Investeerimisfondi riskikapitalifondide kulud vastavalt Ühissätete määruuses toodud tulemuslikkusele põhinevale põhimõttele.

Eeldatavad tulud laekuvad laenude ja käenduste puhul tagasimaksete kaudu ning Euroopa Investeeringufondi puhul investeerimistegevusest saadava tulu arvelt.

Üldiselt põhinevad struktuurivahendite rahastamisvahendid tagasilaeuvate vahendite korduvkasutamisel, tagades seeläbi kestliku ja tõhusa rahakasutuse. Selline lähenemine on kooskõlas Euroopa Liidu struktuurivahendite põhimõtetega ja vähendab vajadust otsese kaasfinantseerimise järele riigieelarvest.

7. Eelnõu jõustumine

Eelnõu jõustub üldises korras.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Otsused on kooskõlastatud perioodi 2014–2020 rakenduskava ellu viivate ministriumidega ning heaks kiidetud 5.12.2024. a majanduskabineti nõupidamisel.